

Ключевые слова: предпринимательство; сельские территории; сельское развитие; структурно-функциональный подход; человекоцентрический подход; потенциал; предпринимательские формирования; институции.

Лопатинский Юрий Михайлович – доктор экономических наук, профессор, заведующий кафедрой бизнеса и управления персоналом, Черновицкий национальный университет имени Юрия Федьковича (58012, г. Черновцы, ул. Коцюбинского, 2)

E-mail: y.lopatynskiy@chnu.edu.ua

ORCID iD <https://orcid.org/0000-0002-9125-7818>

Кобеля Зоряна Игоревна – кандидат экономических наук, доцент, заместитель заведующего кафедрой бизнеса и управления персоналом, Черновицкий национальный университет имени Юрия Федьковича (58012, г. Черновцы, ул. Коцюбинского, 2)

E-mail: z.kobelja@chnu.edu.ua

ORCID iD <https://orcid.org/0000-0002-5135-4402>

Галицкий Андрей Эдуардович – аспирант кафедры бизнеса и управления персоналом, Черновицкий национальный университет имени Юрия Федьковича (58012, г. Черновцы, ул. Коцюбинского, 2)

E-mail: ae.halytskyi@gmail.com

Стаття надійшла до редакції 08.11.2021 р.

Фахове рецензування: 02.12.2021 р.

Бібліографічний опис для цитування:

Лопатинський Ю. М., Кобеля З. І., Галицький А. Е. Структурно-функціональні засади розвитку підприємництва на сільських територіях. *Економіка АПК*. 2021. № 12. С. 65 – 73. <https://doi.org/10.32317/2221-1055.202112065>

Lopatynskiy, Yu.M., Kobelia, Z.I. & Halytskyi, A.E. (2021). Strukturno-funktsionalni zasady rozvytku pidpryemnytstva na silskykh terytoriiakh [Structural and functional principles of entrepreneurship development in rural areas]. *Ekonomika APK*, 12, pp. 65 – 73 [In Ukrainian]. <https://doi.org/10.32317/2221-1055.202112065>

*

УДК 378.147:316.476(477)

JEL Classification: I12; I21

DOI: <https://doi.org/10.32317/2221-1055.202112073>

Ю. Є. КИРИЛОВ, М. М. ІГНАТЕНКО,
доктори економічних наук, професори
В. Г. ГРАНОВСЬКА, докторка економічних наук

Соціально-економічні чинники академічної мобільності у формуванні конкурентоспроможності представників науково-освітньої спільноти

Мета статті – визначити соціально-економічні особливості академічної мобільності як інструменту підготовки конкурентоспроможних фахівців в університетах, і в аграрних зокрема, відповідно до національних та міжнародних вимог.

Методика дослідження. У процесі дослідження використано системно-структурний аналіз і синтез; методи: монографічний, історичний, а також абстракції й економічних порівнянь. Теоретико-методологічна основа: концепції, підходи, теорії, положення, висновки, що розглядаються в наукових працях вітчизняних і зарубіжних вчених, теорії комунікацій, інформаційних технологій; нормативно-правові акти органів державної влади стосовно розвитку вищої освіти й академічної мобільності (Конституція України, закони України, постанови та розпорядження Кабінету Міністрів України).

Результати дослідження. Розглянуто академічну мобільність як систему з певною структурою щодо форм і видів її здійснення, розміщення, тривалості і термінів. Виявлено соціальні й економічні переваги через імплементацію нового Положення Кабінету Міністрів України про економічну мобільність. Уточнено функції, завдання та визначено як ключовий інструмент підвищення якості та конкурентоспроможності підготовки майбутніх фахівців в універси-

© Ю. Є. Кирилов, М. М. Ігнатенко, В. Г. Грановська, 2021

татах країни. Крім порядку здійснення та адміністрування академічної мобільності увагу приділено її інформаційному забезпеченню, а також доповненню іншими формами і напрямками міжнародних обмінів у галузі науки та освіти.

Елементи наукової новизни. Вперше зроблено акцент на посиленні соціальних переваг академічної мобільності відносно правил її здійснення, що полягатимуть у збереженні місць навчання й роботи для вітчизняних учасників освітнього процесу протягом досить тривалого періоду, чого не передбачалося раніше. Також вперше обґрунтовано необхідність комплексного використання організаційно-економічних чинників забезпечення академічної мобільності через поєднання механізмів підтримки університетів та індивідуальних ініціатив студентів, викладачів і наукової спільноти, наведено розширений перелік форм, напрямів, конкурентних переваг та результативності у разі їх застосування.

Практична значущість. Отримані висновки та результати можуть бути використані в освітньому процесі закладів вищої освіти України, молоддю і студентами, громадськими організаціями та органами керівництва у сфері науки й освіти, на рівні регіональних органів влади і місцевих громад. Бібліогр.: 15.

Ключові слова: академічна мобільність; освітній процес; студенти; учасники; конкурентоспроможність; соціальні гарантії; фінансово-економічне забезпечення; освітні програми; кредити; рейтинги; проекти; заклади вищої освіти; управління.

Кирилов Юрій Євгенович - доктор економічних наук, професор, професор кафедри публічного управління та права, Херсонський державний аграрно-економічний університет (73006, м. Херсон, вул. Стрітенська, 23)

E-mail: kirilov_ye@ukr.net

ORCID iD <https://orcid.org/0000-0001-5061-2644>

Ігнатенко Микола Миколайович - доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри економіки, Університет Григорія Сковороди в Переяславі (08401, м. Переяслав, вул. Сухомлинського, 30)

E-mail: professorignatenko@ukr.net

ORCID iD <https://orcid.org/0000-0002-5713-7951>

Грановська Вікторія Григорівна - докторка економічних наук, доцентка кафедри готельно-ресторанного та туристичного бізнесу й іноземних мов, Херсонський державний аграрно-економічний університет (73006, м. Херсон, вул. Стрітенська, 23)

E-mail: vgranovska@ukr.net

ORCID iD <https://orcid.org/0000-0003-0348-9692>

Постановка проблеми. Сучасний етап розвитку світогосподарської й суспільної життєдіяльності характеризується подальшим поглибленням інтеграційних процесів, взаємопроникненням національних культур і глобалізацією соціально-економічних зв'язків, ринків та зміною структури зайнятості населення. Світ завдяки впровадженню віртуальних засобів комунікації та інформації, діджитал-технологій, подоланню мовних бар'єрів стає значно мобільнішим та інклюзивнішим. Це дозволяє й спонукає залучати все більшу кількість людей, особливо молоді та студентів, до міжнародної співпраці, народної й культурної дипломатії, розбудови демократії і громадянського суспільства, вирішення соціальних та економічних проблем. Проте їх освіта, уміння і компетенції мають бути конкурентними у національному та міжнародному вимірах.

Вказане викликає необхідність всебічного обґрунтування і впровадження механізмів, форм та інструментів академічної мобільності в освітню діяльність університетів та інших закладів вищої освіти (ЗВО) в Україні як пріоритетного напрямку забезпечення конкурентоспроможності підготовки фахівців. Тому вивчення й узагальнення змісту академічної мобільності, ідентифікація її завдань та функцій, прогнозування переваг і виявлення вузьких місць з метою ефективного управління й адміністрування має ключове значення для підвищення конкуренто-

спроможності вітчизняної освіти та визначено актуальним завданням проведення дослідження. Повною мірою це стосується її важливого складника - аграрної освіти.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми функціонування і розвитку закладів вищої освіти розглядалися у працях відомих закордонних та вітчизняних вчених-економістів. Наразі йдеться про публікації Т. Боголіб [1]; Я. Болюбаш; В. Грищак; В. Кременя; О. Мармази [4]; Л. Мармуль [10, 11]; В. Муравської [5]; Д. Свириденка; М. Степко. Серед зарубіжних вчених, які досліджували питання академічної мобільності, це насамперед Г. де Віт, Л. Акрс, Ф. Хантер, Л. Говард, Е. Егрон-Полак та ін. Вони відомі напрацюваннями переважно стосовно вирішення проблем комерціалізації освітніх послуг, формування й реалізації бюджетів ЗВО, змістовного наповнення освітніх програм та визначення і впровадження критеріїв якості надання освітніх послуг та їх оцінювання. Проте питання академічної мобільності, особливо у контексті стрімкого підвищення їх значимості та ролі у процесі підготовки конкурентоспроможних фахівців вищої кваліфікації для національного і міжнародного ринків праці виявилися недостатньо вивченими та потребують поглиблених досліджень.

Мета статті - визначити соціально-економічні особливості академічної мобільності як інструменту підготовки конкуренто-

спроможних фахівців в університетах, і в аграрних зокрема, відповідно до національних та міжнародних вимог.

Виклад основних результатів дослідження. У загальноприйнятому визначенні академічну мобільність розуміють як можливість міграції академічної спільноти закладів вищої освіти в інший науковий заклад на певний проміжок часу в межах або за межами своєї країни з метою навчання, стажування, викладання з умовою збереження основного місця навчання або роботи. Її інституційні засади були обґрунтовані та оприлюднені в Україні у зв'язку з імплементацією у вітчизняний освітній простір нового Закону України “Про вищу освіту” від 01.07.2014 р. та Постанови Кабінету Міністрів України № 579 від 12.08.2015 р. “Про затвердження Положення про порядок реалізації права на академічну мобільність”.

Як зазначено на офіційному сайті Міністерства освіти і науки України, важливими змістовними складниками Положення є: надання права участі у програмах академічної мобільності всіх учасників освітнього процесу; чітке визначення видів і форм академічної мобільності; перезарахування отриманих кредитів студентам на основі Європейської кредитно-трансферної системи (ЄКТС) згідно із змістом навчальних курсів, а не їх назви; збереження місця навчання і роботи для представників ЗВО, що беруть участь в академічних обмінах; можливість узгодження й взаємодоповнення змісту та етапів навчального процесу.

Для студентів академічна мобільність забезпечує можливість оволодіння унікальними вміннями й навичками; розширення світогляду; поглиблення знання іноземних мов; здійснення культурного діалогу; особистісне зростання; вищу конкурентоспроможність. Викладачам та науковцям вона слугує інструментом залучення до кращих світових практик і технологій; викладання професійного діалогу; підвищення кваліфікації з урахуванням сучасних інноваційних трендів; підвищення конкурентоспроможності на ринку праці. Для освіти України академічна мобільність сприяє поліпшенню якості й удосконаленню відповідно до європейських і глобальних трендів; підвищенню освітнього рівня населення та зростанню інтелектуального потенціалу країни.

Академічна мобільність в новому інституційному трактуванні має важливі соціально-

економічні особливості. Так, це суттєве розширення кола учасників академічних обмінів, можливість одночасного навчання або/та інших видів роботи у вітчизняних й іноземних ЗВО, перезарахування прослуханих предметів відповідно до змісту навчальних програм, надання соціальних та академічних гарантій. Крім того, заклади вищої освіти приймають внутрішні правові документи щодо регулювання й уточнення змісту академічної мобільності, проте вони не заперечують загальнодержавне Положення, а лише конкретизують його відповідно до власної специфіки - партнерів, ресурсів, форм, напрямів, тривалості, конкурсного відбору та його критеріїв тощо.

Системно-структурний аналіз і синтез як основний методологічний підхід до вивчення соціально-економічних систем і процесів дозволяє досліджувати й структуру та складники академічної мобільності за умови її абстрактного представлення у вигляді системи [3]. Загалом за змістом виділяють три форми академічної мобільності: навчання за програмами академічної мобільності; наукове стажування; мовне стажування. За розміщенням це може бути внутрішня або зовнішня академічна мобільність. За етапом здійснення навчального процесу йдеться про ступеневу або кредитну академічну мобільність. Учасник програми може запропонувати для неї і власний проєкт, але в цьому випадку необхідне схвалення ЗВО - партнерів та їх керівництва. Формами академічної мобільності для викладачів і науковців також слугують викладання, стажування, підвищення кваліфікації.

Інформацію про форми й напрями академічної мобільності можна отримати безпосередньо у структурних підрозділах з академічної мобільності або міжнародної освіти університетів та на їх сайтах. Як правило, до участі в програмах академічної мобільності допускаються студенти після закінчення першого року навчання з високим рівнем академічної успішності, без академічної заборгованості, з володінням іноземними мовами, які цікавляться науково-дослідною роботою з рекомендаціями викладачів і науковців.

Крім того, для пошуку пропозицій з академічної мобільності можна скористатися інформацією на сайтах посольств іноземних держав, освітніх програм, стипендіальних фондів, освітніх організацій. Найвідомішими з них, які представлені в Україні, слід

вказати Erasmus+ (ЄС), Fulbright Graduate Student Program (США), Global UGRAD (США), Mevlana (Туреччина). Також це Французький, Італійський, Британський інститути, Британська Рада, "САМ Україна" в Україні. З погляду тих чи інших країн відносно до академічної мобільності вони здійснюють її як пряму, зворотну, експортну або імпорتنу.

Останніми роками показники академічної мобільності стали складовими для визначення рейтингів університетів України, в тому числі у міжнародному вимірі. Представлення такої в університетському закладі освіти свідчить про конкурентоспроможність останнього, конкурентні переваги та приваблює вступників.

Так, керівництво Херсонського державного аграрно-економічного університету надає всебічне сприяння розвитку академічної мобільності, у тому числі й на основі виконання положень, розроблених та укладених з міжнародними партнерами (університетами, освітніми й науково-освітніми організаціями) угод і меморандумів. Йдеться про такі установи, як Поморська академія (Польща); аграрний ліцей Св. Крістофа (Франція); аграрний університет в Ефіопії; Сервіс-офіс з управління кризами та ризиками на транспорті у рамках програми Erasmus+, іншими освітніми закладами з Болгарії, Грузії, Китаю, США.

Результати роботи стосуються збагачення індивідуального досвіду щодо використання інноваційних моделей формування і поширення знань; підвищення рівнів теоретичної й практичної підготовки; проведення досліджень із залученням новітнього обладнання і технологій, нових методів та інструментів; набуття професійного досвіду науково-дослідної роботи, навчальних і виробничих практик як для студентів, так і для викладачів. Ще одним важливим напрямом академічної мобільності стала спільна співпраця щодо організації та проведення міжнародних наукових і науково-практичних конференцій.

На обмінах викладацьких кадрів та студентів як важливій формі академічної мобільності зосереджена увага і в Сумському національному аграрному університеті (СНАУ). У її межах було запроваджено бакалаврську освітню програму між СНАУ та Хенанським інститутом науки і технології (Китай). Відповідно до угоди, 4 викладачі університету навчали китайських студентів англійською мовою. Крім цього, підписані та

впроваджуються угоди про підготовку студентів, аспірантів й інші напрями академічної мобільності ще з чотирма ЗВО Китаю та Індії, трьома інституціями Туреччини (Sivas Cumhuriyet University, Erciyes University, Alanya Allauddin Keykubat Universitesi).

У Поліському національному університеті, де здійснюється підготовка фахівців аграрних спеціальностей, працівники були й залишаються активними учасниками програм наукових академічних обмінів, міжнародних конференцій спільно з партнерами з Молдови, Німеччини, Польщі, США, Словаччини, Угорщини.

Разом із тим програми академічної мобільності можна значно розширити за допомогою приватних ініціатив викладачів, науковців і студентів, просто молодих людей, які прагнуть удосконалювати свою освіту та підвищувати особистісне зростання. Йдеться про індивідуальну участь у різноманітних міжнародних заходах освітнього спрямування. Для її здійснення першочергове значення має пошук джерел інформації про них та їх систематизація за країнами, тривалістю, датами, спеціалізацією. Важливе значення має врахування форм і напрямів діяльності, вимог та обмежень з метою встановлення власної відповідності. Це допомагає сформулювати розуміння умов участі, критеріїв відбору учасників та перспектив щодо участі. Актуальне встановлення організаційних (політичні або ідеологічні вимоги, громадянство, релігія, політика, конфіденційність тощо) та фінансових (обсяг і джерела фінансування) особливостей такої роботи.

На завершення процесу або алгоритму здійснення участі необхідно розробити прогнозування очікуваного результату відповідно до завдань і мети співпраці та можливостей використання набутого досвіду і знань у власній країні або за кордоном. Вони полягають у інтенсивних переміщеннях населення за освітою та цікавою роботою. Тобто не лише академічна, а й трудова мобільність стала характерною рисою сучасної цивілізації.

Наразі найпопулярнішими формами міжнародної співпраці молоді та студентів визнано наступні проекти та заходи:

1. Літні школи. Це навчальні програми, що проводяться університетами, проте можуть фінансуватися й урядами окремих країн або здійснюватися громадськими організаціями, діяти постійно або періодично (до прикладу, школа громадянських ініціатив; молодіжного

лідерства і т. ін.). Як правило, вони тривають 1-2 тижні у період літніх студентських канікул та спонсуються повністю або частково приймаючою стороною.

Школи можуть відвідувати студенти різних спеціальностей. Вони інтенсивно працюють над однією конкретною, важливою для суспільства темою. Серед таких підтримка громадських ініціатив; розвиток зеленої енергетики та енергозбереження; допомога людям з обмеженими можливостями тощо. Як правило, учасники літніх шкіл вчаться вирішувати вузькі проблеми, пов'язані з тією чи іншою темою. Після закінчення школи вони отримують відповідні свідоцтва, дипломи або сертифікати.

2. Міжнародні конференції позиціонуються як одноразові заходи невеликої тривалості з конкретною темою. У них беруть участь провідні фахівці, практики й просто зацікавлені люди у вирішенні пропонованої теми, проблеми чи питання. Зазвичай вони стосуються освіти, економіки, екології, охорони здоров'я, сталого або інклюзивного розвитку та ін.; організуються університетами або великими організаціями. За результатами конференцій приймаються рішення дорадчого характеру, а учасники отримують сертифікати чи дипломи. Рішення направляються зацікавленим організаціям та особам (політикам, науковцям, громадським діячам і активістам). У друкованому вигляді або в мережі Інтернет поширюються тези доповідей та інші матеріали конференцій.

3. Саміти визначаються як міжнародні заходи, в яких беруть участь лідери країн найвищого рівня (президенти, глави урядів) та інші видатні особи. Проте це можуть бути й саміти молодих лідерів за участю відомих спортсменів, представників науки, культури і мистецтва, молодих керівників та провідних фахівців у галузі управління, економіки тощо. Назва "саміт" застосовується з метою у тому числі підкреслити важливість заходу для суспільства. Як правило, вони відбуваються паралельно з великими самітами та дають можливість молоді донести свої ідеї й проблеми лідерам країн; одержати від них фінансову й іншу підтримку, зокрема у вигляді колективних ґрантів для реалізації власних проєктів.

4. Феллоушипи або можливості працювати над своїм проєктом при певному університеті. Як правило, хто одержує таку можливість, отримує стипендію, а тривалість роботи знаходиться в межах 6-10 місяців. При цьому

університет надає можливість використовувати власну навчально-наукову базу для досліджень. Ця форма належить безпосередньо до академічної мобільності і є її частиною або складником на певний період часу.

5. Певну роль відіграють і різноманітні навчальні заходи академічної мобільності, про які йшлося вище. Це міжнародні студентські обміни; міжнародні соціально-економічні та виробничі практики; міжнародні стипендії для студентів, магістрів, аспірантів, молодих науковців; міжнародні освітні програми; тренінги, стажування, підвищення кваліфікації; мовні та волонтерські практики тощо.

Крім зазначених раніше, джерелами інформації про місця і умови здійснення вказаних заходів або подій можуть бути сайти міжнародних неурядових організацій, університетів, фондів, освітніх платформ, окремих відомих науковців, громадських діячів, політиків, меценатів; державних органів та їх регіональних підрозділів, які відповідають за міжнародну політику; спеціальні розсилки, а також соціальні мережі. При цьому важливо мати певні навички роботи з великою кількістю інформації, щоб правильно обрати захід та забезпечити участь у ньому у разі зацікавленості.

Найперше, на що треба звернути увагу, це країна, де відбуватиметься та чи інша подія для молоді і студентів: рівень безпеки, умови отримання візи і т. п. В умовах ковідних обмежень особливо актуальним видається встановлення відповідності правилам та самі правила. Друге питання - це програма заходу, його лектори і спікери. Адже у відомих людей є чому повчитися, проте й конкуренція потрапити на події за їх участю дуже висока. Третє питання - це вимоги до учасників та обмеження: представництво тих або інших країн; тільки для студентів; тільки для викладачів; знання певної мови; знання англійської мови; відсутність мовних обмежень тощо.

Звідси, як зрозуміло, стає необхідним чітко відслідковувати такі позиції, щоб заявка не була відхилена вже на початковому етапі. Наступне важливе питання здійснення мобільності - це сфера, якої стосується захід, а також його фінансова сторона - витрати учасників. При цьому треба враховувати не тільки джерела фінансування, а й структуру можливих витрат, наявні ціни, бонуси й пільги, особливості банківського обслуговування, монетарної політики тієї чи

іншої країни, валютного курсу тощо. Це дозволить уникнути фінансових прорахунків та зосередитися на основній діяльності.

При дотриманні вказаних умов вагоме значення мають і особисті якості учасника: рівень його фахово-освітньої підготовки, творчість і креативність, бажання працювати в тій або іншій галузі й здобуті результати; навички комунікацій, знання іноземних мов, рекомендації установ або провідних фахівців. Нарешті, це вміння організовувати й планувати свій час за кордоном і загалом, а також планувати особисті фінанси; бути толерантним та доброзичливим до оточуючих людей.

Забезпечення вказаних вимог сприятиме збільшенню міжнародних обмінів серед молоді і студентів, миру та соціальної стабільності на планеті, вирішенню глобальних проблем, що постали перед людством. Для кожного конкретного учасника - це й можливість підвищення своєї соціальної значимості та статусу, отримання важливого досвіду, впевненості у власних силах і конкурентоспроможності в освіті, науці, на ринку праці, в громадській життєдіяльності.

Висновки. Академічна мобільність являє собою важливу частину підготовки студентів та роботи викладачів і науковців у закладах вищої освіти України, напрямом і, водночас, інструментом інтеграції вітчизняних ЗВО, у тому числі аграрних, в єдиний європейський освітній простір. Вона набула значного прискорення, поширення та модернізації че-

рез визнання освітніх програм та їх зарахування учасникам не за формою (за назвою), а через порівняння змісту компетентностей; надання соціальних гарантій (у вигляді збереження статусу студента, магістранта, аспіранта, докторанта чи місця роботи викладача або наукового співробітника; забезпечення фінансування; уніфікацію форм і видів. Це положення підтверджує діяльність з академічної мобільності в аграрних університетах країни, зокрема у Поліському та Сумському національних, Херсонському державному.

Виконуючи широкий спектр функцій та завдань, академічна мобільність сприяє підвищенню конкурентоспроможності і майбутніх фахівців, викладачів та науковців. Тому її показники мають вагоме значення та враховуються у рейтингах закладів вищої освіти, свідчать про рівень їх престижності та визнання, сприяють залученню майбутніх абітурієнтів. У здійсненні академічної мобільності та управлінні нею на рівні університетів загалом і аграрних у їх числі, крім основоположної змістовної складової, важливе значення мають надання інформаційного та інституційного супроводу; врахування соціальних і фінансово-економічних чинників; адміністрування й використання цифрових технологій і віртуальних засобів комунікацій, особливо з огляду на особливості сучасного етапу національних та міжнародних обмежень, відносин і обмінів.

Список бібліографічних посилань

1. Боголіб Т. М. Фінансове забезпечення освітньої галузі в Україні: існуючі проблеми та перспективи їх вирішення. *Економіст*. 2015. № 8. С. 1-6.
2. Ізнатенко М. Формування процесу управління діловою репутацією та соціальною відповідальністю харчових і переробних підприємств як складниками їх конкурентоспроможності. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія: Економічні науки*. 2014. Вип. 5 (2). С. 105-108.
3. Кирилов Ю.Є. Кластери як інструмент підвищення конкурентоспроможності національної економіки в умовах глобалізації. *Ефективна економіка*. 2013. № 12. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua>.
4. Мармаза О.І. Менеджмент освітньої організації. Харків: ТОВ "Щедра садиба", 2017. 126 с.
5. Муравська В.А. Тенденції фінансування вищої освіти в Україні та за кордоном. *Облік і фінанси АПК*. 2011. № 1. С.160-163.
6. Про вищу освіту: Закон України від 01.07.2014. № 37-38. Відомості Верховної Ради України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text>
7. Про затвердження Положення про порядок реалізації права на академічну мобільність: Постанова Кабінету Міністрів України від 12.08.2015 р. № 579. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/579-2019>
8. Романюк І.А. Державна соціальна політика в забезпеченні продуктивної зайнятості сільського населення. *Економіка АПК*. 2014. № 10. С. 105-109.
9. Ihnatenko M., Antoshkin V., Lokutova O., Postol A., Romaniuk I. Ways to develop brands and pr management of tourism enterprises with a focus on national markets. *International Journal of Management (IJM)*. May 2020. Vol. 11. Issue 5. P. 778-787.

References

1. Boholib, T.M. (2015). Finansove zabezpechennia osvithnoi haluzi v Ukraini: isnuichi problemy ta perspektivy yikh vyirishennia [Financial support of the education sector in Ukraine: existing problems and prospects for their solution]. *Ekonomist*, 8, pp. 1-6 [In Ukrainian].
2. Ihnatenko, M. (2014). Formuvannia protsesu upravlinnia dilovoiu reputatsiieiu ta sotsialnoiu vidpovidalnistiu kharchovykh i pererobnykh pidpriemstv yak skladnykamy yikh konkurentospromozhnosti [Formation of the process of managing the business reputation and social responsibility of food and processing enterprises as components of their competitiveness]. *Naukovyi visnyk Khersonskoho derzhavnoho universytetu. Ser.: Ekonomichni nauky*, 5 (2), pp. 105-108 [In Ukrainian].
3. Kyrylov, Yu.Ye. (2013). Klasteri yak instrument pidvyshchennia konkurentospromozhnosti natsionalnoi ekonomiky v umovakh hlobalizatsii [Clusters as a tool to increase the competitiveness of the national economy in the context of globalization.]. *Efektivna ekonomika*, 12. Retrieved from : <http://www.economy.nayka.com.ua> [In Ukrainian].
4. Marmaza, O.I. (2017). Menedzhment osvithnoi orhanizatsii [Management of educational organization]. Kharkiv : TOV "Shchedra sadyba [In Ukrainian].
5. Muravska, V.A. (2011). Tendentsii finansuvannia vyshchoi osvity v Ukraini ta za kordonom [Trends in financing higher education in Ukraine and abroad]. *Oblik i finansy APK*, 1, pp. 160-163 [In Ukrainian].

10. Ihnatenko M. M., Marmul L. O., Ushakov D. S., Kuchyn S. P. Transformation of approaches to determine influence factors in the economic development models. *International Journal of Economics & Business Administration*. 2019. Vol. VII. Issue 2. P. 290-301.
11. Ihnatenko M. M., Marmul L. O., Sarapina O. A., Sakun A. Z. H., Pylypenko K. A. Models of implementation of enterprises in agricultural green tourism in European countries and assessment of their efficiency. *International Journal of Innovative Technology and Exploring Engineering*. October 2019. Vol. 8. Issue-12. P. 337-340.
12. Kumpikaite V., Duoba K. Developing core competencies: student mobility case. *Procedia – Social and Behavioral Sciences*. 2013. №99. P. 828-834.
13. Simuth J., Sarmay-Schuller I. Principles for e-pedagogy. *Procedia – Social and Behavioral Sciences*. 2012. № 46. P. 4454-4456.
14. Wilkins A. Shades of Freire: Exorcising the spectre haunting pedagogy. *Journal of Pedagogy*. 2013. Issue 4 (1). P. 5-10.
15. Woldegiorgis E. T. Conceptualizing Harmonization of Higher Education Systems: The Application of Regional Integration Theories on Higher Education Studies / *Emnet Tadesse Woldegiorgis. Higher Education Studies*. 2013. Vol. 3. № 2. P. 12-23.
6. Pro vyshchu osvitu : Zakon Ukrainy vid 01.07.2014. # 37-38. [On higher education : Law of Ukraine No. 37-38 of 01.07.2014]. Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy. Retrieved from : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text> [In Ukrainian].
7. Pro zatverdzhennia Polozhennia pro poriadok realizatsii prava na akademichnu mobilnist : Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 12.08.2015 r. # 579 [On approval of the Regulations on the procedure for exercising the right to academic mobility: Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine No. 579 of 12.08.2015] [In Ukrainian].
8. Romaniuk, I.A. (2014). Derzhavna sotsialna polityka v zabezpechenni produktyvnoi zainiatosti silskoho naselennia [State social policy in ensuring productive employment of the rural population]. *Ekonomika APK*, 10. pp. 105-109 [In Ukrainian].
9. Ihnatenko, M., Antoshkin, V., Lokutova, O., Postol, A. & Romaniuk, I. (2020). Ways to develop brands and pr management of tourism enterprises with a focus on national markets. *International Journal of Management (IJM)*. Vol. 11, Issue 5, May, pp. 778-787 [In English].
10. Ihnatenko, M.M., Marmul, L.O., Ushakov, D.S. & Kuchyn S.P. (2019). Transformation of approaches to determine influence factors in the economic development models. *International Journal of Economics & Business Administration*, vol. VII, issue 2. pp. 290-301 [In English].
11. Ihnatenko, M.M., Marmul, L.O., Sarapina, O.A., Sakun, A.Z. & Pylypenko, K.A. (2019). Models of implementation of enterprises in agricultural green tourism in European countries and assessment of their efficiency. *International Journal of Innovative Technology and Exploring Engineering*, vol. 8. issue-12, pp. 337-340 [In English].
12. Kumpikaite, V. & Duoba, K. (2013). Developing core competencies: student mobility case. *Procedia – Social and Behavioral Sciences*, 99. pp. 828-834 [In English].
13. Simuth, J., Sarmay-Schuller, I. (2012). Principles for e-pedagogy. *Procedia – Social and Behavioral Sciences*, 46. pp. 4454 - 4456 [In English].
14. Wilkins, A. (2013). Shades of Freire: Exorcising the spectre haunting pedagogy. *Journal of Pedagogy*, 4 (1), pp. 5-10 [In English].
15. Woldegiorgis, E.T. (2013). Conceptualizing Harmonization of Higher Education Systems: The Application of Regional Integration Theories on Higher Education Studies / *Emnet Tadesse Woldegiorgis. Higher Education Studies*, 3 (2), pp. 12-23 [In English].

Kyrylov Yu. Ye., Ihnatenko M. M., Hranovska V. H. Socio-economic factors of academic mobility in the formation of competitiveness of representatives of a scientific and educational society

The purpose of the article is to determine the socio-economic features of the implementation of academic mobility as a tool for training competitive specialists at universities and in agriculture in particular, in accordance with national and international requirements.

Research methods. System-structural analysis and synthesis were used in the research process; methods: monographic, historical, and abstractions and economic comparisons. Theoretical and methodological basis: concepts, approaches, theories, provisions, conclusions, considered in the scientific works of domestic and foreign scientists, communication theory, information technology; normative legal acts of public authorities regarding the development of higher education and academic mobility (Constitution of Ukraine, laws of Ukraine, resolutions and orders of the Cabinet of Ministers of Ukraine).

Research results. Academic mobility is considered a system with a particular structure in terms of forms and types of its implementation, location, duration and timing. Social and economic benefits have been identified through the new Regulation of the Cabinet of Ministers of Ukraine on economic mobility. The functions and tasks have been clarified and recognised as a critical tool for improving the quality and competitiveness of training of future specialists in the country's universities. In addition to the procedure for implementing and administering academic mobility, attention is paid to its information support and supplementing other forms and areas of international exchanges in the field of science and education.

Scientific novelty. For the first time, the emphasis is on strengthening the social benefits of academic mobility in terms of its implementation, which will preserve places of study and work for domestic participants in the educational process for a long time, which was not expected before. Also, for the first time, the need for the integrated use of organizational and economic factors to ensure academic mobility through a combination of mechanisms to support universities and individual initiatives of students, teachers and the scientific community.

Practical significance. The obtained conclusions and results can be used in the educational process of higher education institutions of Ukraine, youth and students, public organizations and governing bodies in the field of science and education at the level of regional authorities and local communities. Refs.: 15.

Keywords: academic mobility; educational process; students; participants; competitiveness; social guarantees; financial and economic support; educational programs; loans; ratings; projects; institutions of higher education; management.

Kyrylov Yurii Yevhenovych – doctor of economic sciences, professor, professor of the public administration and law department, Kherson State agrarian and economic University (23, Stritenska St., Kherson, 73006)

E-mail: kirilov_ye@ukr.net

ORCID iD <https://orcid.org/0000-0001-5061-2644>

Ihnatenko Mykola Mykolaiovych – doctor of economic sciences, professor, head of the economics department, Hryhorii Skovoroda University in Pereiaslav (30, Sukhomlynsky St., Pereiaslav, 08401)

E-mail: professorignatenko@ukr.net

ORCID iD <https://orcid.org/0000-0002-5713-7951>

Hranovska Viktoriia Hryhorivna – doctor of economic sciences, associate professor (docent) of the department of hotel-restaurant and tourism business and foreign languages, Kherson State agrarian and economic University (23, Stritenska St., Kherson, 73006)

E-mail: vgranovska@ukr.net

ORCID iD <https://orcid.org/0000-0003-0348-9692>

Кирилов Ю. Е., Игнатенко Н. Н., Грановская В. Г. Социально-экономические факторы академической мобильности в формировании конкурентоспособности представителей научно-образовательного сообщества

Цель статьи – определить социально-экономические особенности осуществления академической мобильности как инструмента подготовки конкурентоспособных специалистов в университетах, и в аграрный в частности, в соответствии с национальными и международными требованиями.

Методика исследования. В процессе исследования использованы системно-структурный анализ и синтез; методы: монографический, исторический, а также абстракции и экономических сравнений. Теоретико-методологическая основа: концепции, подходы, теории, положения, выводы, что рассматриваются в научных трудах отечественных и зарубежных ученых, теории коммуникаций, информационных технологий; нормативно-правовые акты органов государственной власти по развитию высшего образования и академической мобильности (Конституция Украины, законы Украины, постановления и распоряжения Кабинета Министров Украины).

Результаты исследования. Рассмотрена академическая мобильность как система с определенной структурой форм и видов ее осуществления, размещения, продолжительности и сроков. Выявлены социальные и экономические преимущества через имплементацию нового Положения Кабинета Министров Украины об экономической мобильности. Уточнены функции, задачи и определены как ключевой инструмент повышения качества и конкурентоспособности подготовки будущих специалистов в университетах страны. Кроме порядка осуществления и администрирования академической мобильности внимание уделено ее информационному обеспечению, а также дополнению другими формами и направлениями международных обменов в области науки и образования.

Элементы научной новизны. Впервые сделан акцент на усилении социальных преимуществ академической мобильности относительно правил ее осуществления, что будут заключаться в сохранении мест обучения и работы для отечественных участников образовательного процесса в течение достаточно длительного периода, чего не предусматривалось раньше. Также впервые обоснована необходимость комплексного использования организационно-экономических факторов обеспечения академической мобильности через объединение механизмов поддержки университетов и индивидуальных инициатив студентов, преподавателей и научного сообщества, приведен расширенный перечень форм, направлений, конкурентных преимуществ и результативности в случае их применения.

Практическая значимость. Полученные выводы и результаты могут быть использованы в образовательном процессе заведений высшего образования Украины, молодежь и студентами, общественными организациями и органами руководства в сфере науки и образования, на уровне региональных органов власти и местных общин. Библиогр.: 15.

Ключевые слова: академическая мобильность; образовательный процесс; студенты; участники; конкурентоспособность; социальные гарантии; финансово-экономическое обеспечение; образовательные программы; кредиты; рейтинги; проекты; заведения высшего образования; управление.

Кирилов Юрий Евгеньевич – доктор экономических наук, профессор, профессор кафедры публичного управления и права, Херсонский государственный аграрно-экономический университет (73006, г. Херсон, ул. Стретенская, 23)

E-mail: kirilov_ye@ukr.net

ORCID iD <https://orcid.org/0000-0001-5061-2644>

Игнатенко Николай Николаевич – доктор экономических наук, профессор, заведующий кафедрой экономики, Университет Григория Сковороды в Переяславе (08401, г. Переяслав, ул. Сухомлинского, 30)

E-mail: professorignatenko@ukr.net

ORCID iD <https://orcid.org/0000-0002-5713-7951>

Грановская Виктория Григорьевна – доктор экономических наук, доцент кафедры гостинично-ресторанного и туристического бизнеса и иностранных языков, Херсонский государственный аграрно-экономический университет (73006, г. Херсон, ул. Стретенская, 23)

E-mail: vgranovska@ukr.net

ORCID iD <https://orcid.org/0000-0003-0348-9692>

Стаття надійшла до редакції 02.11.2021 р.

Фахове рецензування: 14.12.2021 р.

Бібліографічний опис для цитування:

Кирилов Ю. Е., Игнатенко М. М., Грановська В. Г. Соціально-економічні чинники академічної мобільності у формуванні конкурентоспроможності представників науково-освітньої спільноти. *Економіка АПК*. 2021. № 12. С. 73 – 80. <https://doi.org/10.32317/2221-1055.202112073>

Kyrylov, Yu.Ye., Ihnatenko, M.M. & Hranovska, V.H. (2021). Sotsialno-ekonomichni chynnyky akademichnoi mobilnosti u formuvanni konkurentospromozhnosti predstavnykiv naukovo-osvitnoi spilnoty [Socio-economic factors of academic mobility in the formation of competitiveness of representatives of a scientific and educational society]. *Ekonomika APK*, 12, pp. 73 – 80 [In Ukrainian]. <https://doi.org/10.32317/2221-1055.202112073>

* * *